

В статье раскрыты особенности трудового воспитания младших школьников в современной семье. На основе анализа зарубежного опыта сделан вывод о важности партнерского взаимодействия семьи, ученика и школы в воспитании ценностного отношения к труду.

Ключевые слова: трудовое воспитание, труд, младший школьный возраст, партнерство.

The article outlines the features of labor education of primary school children in modern families. Based on the analysis of international experience, the conclusion is made about the importance of partnership between family, student and school in the education of value attitude to work.

Keywords: labor education, labor, primary school age, partnership.

О. М. Пархоменко, м. Київ

ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ В ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто теоретичні основи формування у молодших школярів загальноосвітньої школи ціннісного ставлення до праці, проаналізовано різні підходи до проблеми виховання такого ставлення у процесі позакласної діяльності.

Ключові слова: праця, ціннісне ставлення, трудова підготовка, позакласна діяльність, гурток.

Нині звичними стали судження про кризу української системи освіти, педагогічної науки. Але, констатуючи факт, необхідно об'єктивно аналізувати ситуацію, що склалася, й формулювати відповідні практичні завдання, за допомогою науки шукати шляхи й засоби їх ефективного вирішення.

Усі ми розуміємо, що рівень цієї ефективності безпосередньо залежить від економічних подій, які відбуваються в суспільстві. Саме вони визначають сутність проблем, що виникають, та процес реформування освіти і виховання.

І ось ці соціально-політичні й ідейні трансформації сьогодні висунули на перший план українського шкільництва аксеологічні проблеми, які докорінно змінили освітню мету та виховні цінності й ідеали. Це варто усвідомлювати як незаперечний факт, як наявну цінність. Стосовно освіти, то в цій галузі, при всіх суперечностях і недоробках, є певні досягнення: це і створення нових технологій, і побудова інтегративних навчальних курсів,

розроблення питання диференціації освіти тощо.

Вирішення проблеми взаємодії школи і позашкільних закладів є однією з педагогічних передумов підвищення ефективності організації та проведення позакласної діяльності серед учнів. Ця проблема розв'язується на стику наук про суспільство і людину. Актуальними є філософсько-соціологічні розробки взаємодії освіти, культури і суспільства загалом, соціокультурна теорія розвитку, педагогічного середовища, результати сучасних досліджень з окресленої тематики.

Питання організації позакласної діяльності дітей посідали важливе місце у педагогічній діяльності С. Т. Шацького. Він вважав, що школа не може повністю сприяти розвитку інтересів, нахилів, здібностей дітей. На думку вченого, слід створювати нові форми роботи з дітьми, спрямовані на задоволення дитячих запитів, з вільними заняттями, що підтримують ініціативу і самодіяльність. С. Т. Шацький зазначав, що непорядкованому впливові вулиці треба протиставити організацію цікавих справ у майстернях, гуртках, секціях, створити кожній дитині умови для розвитку її творчих здібностей. Цього можна досягнути спільними зусиллями всіх освітньо-виховних закладів [5].

У працях Л. К. Балясної, М. І. Болдирєва, М. І. Кондакова, Е. І. Моносзона, А. В. Мудрик значну увагу приділено питанням взаємодії школи і соціального середовища як засобу вирішення завдань виховання учнівської молоді за місцем проживання.

Окремі аспекти проблеми взаємодії середовища та особистості розглядають також Б. Г. Бочарова, Ю. С. Бродський, Г. С. Корда, Н. Г. Нинкало, В. І. Чепелев. Науковці виходять із притаманних сучасному суспільству тенденцій розвитку виробництва, соціальних відносин, громадського виховання, що на практиці педагогічної роботи знаходить вияв у визначених формах співробітництва школи і позашкільних закладів різних відомств. При цьому основою інтеграції виховних сил суспільства педагоги вважають особистісний підхід до дитини.

Школа є центром усієї позакласної виховної та освітньої роботи, що

здійснюється в мікрорайоні. Вона має підтримувати найтісніші зв'язки з позашкільними закладами свого міста, допомагати їм в організації і проведенні позаурочної діяльності з дітьми, використовувати допомогу цих закладів для кращого розгортання позаурочної роботи серед учнів. Школа є важливим компонентом єдиної системи суспільного розвитку і виховання. Ця система містить і навколишнє середовище, в якому відбувається навчання, праця, відпочинок дітей, і цілісну сукупність взаємопов'язаних факторів виховного впливу суспільства, що існують в реальній діяльності.

Позакласна робота – це найоптимальніший майданчик для розвитку внутрішніх сил дитини, джерело її особистісного самовираження і самовдосконалення.

Школа не може захистити дітей від негативного впливу середовища, але вона в змозі долучити учнів до турбот і проблем найближчого оточення, перетворившись на культурно-духовний центр, здатний удосконалювати життя в мікросоціумі [1].

У розв'язанні цих завдань незаперечна перевага надається позакласній роботі, котра утвердила себе повноцінною ланкою в системі неперервного виховного процесу, здатною реагувати на зміни в соціальному середовищі, надавати дітям можливості виходити за межі звичайного в житті, культурі, природі, науці, економіці.

Зокрема, завдяки позакласній роботі формуються такі найважливіші характеристики повноцінної людської діяльності:

- позитивне ставлення до свого життя через реалізацію себе як особистості в улюбленій діяльності;
- соціальна відповідальність, яка виявляється у турботі про добробут близьких і далеких людей;
- культура дозвілля;
- прагнення до безперервного духовно-творчого самовдосконалення.

Цілеспрямоване поєднання шкільної і позашкільної стратегії – запорука повноцінного виховання особистості, і тому має велике майбутнє [3].

Позакласна робота, за логікою, належить до неформальної додаткової

освіти та виховання. Однак по суті своїй вона є більш дієвою і впливовою з огляду на формування прагнення і вміння безперервно й усвідомлено здійснювати духовне самовдосконалення, саморозвиток. Свобода і можливість вибору улюблених занять у позакласній роботі з метою задоволення своїх захоплень впливають на характер самоорганізації усієї подальшої життєдіяльності дитини, на її базисну професійну підготовку і компетентність, допомагають відшукати власну модель майбутньої професійної діяльності, безпомилково «приміряти» її до своїх можливостей, свого характеру, в ранньому віці визначити гідне місце в житті, повноцінно реалізувати творчі можливості.

Позакласне заняття має інші виміри педагогічних цінностей. Про шкільний урок кажуть: «провести урок». Це природно і логічно. Так сказати про гурткове заняття не можна. Його разом з дітьми треба прожити, чітко виявляючи свою людську позицію, гідність і честь, глибокий інтерес до особистості дитини, зосередженість на її духовному світі [4].

Головна особливість позакласного педагогічного процесу полягає у взаємній співтворчості педагогів і дітей, їх дружбі і духовній спільності, визнанні самоцінності особистості дитини, взаємодопомозі та взаємній зацікавленості у спільному успіхові і результаті діяльності.

Тому найпершим завданням позакласної роботи є створення таких психолого-педагогічних умов, за яких дитина з першого дня перебування, скажімо, у гуртку змогла б реалізувати хоча б мінімум товариських очікувань. Тоді її позитивне ставлення до цього середовища закріпиться якісно новими враженнями, зближенням із чимось важливим і значним, незвичайним, виявленням нехай маленької ініціативи.

Вагомими принципами позакласного педагогічного процесу є його індивідуалізація, добровільність, пріоритет виховання, співтворчість, єдність розвитку і саморозвитку, емоційна привабливість міжособових взаємин.

У позакласній діяльності дитина не просто відтворює те, що засвоює, наприклад культуру чи соціальний досвід. Завдяки своїй унікальності і неповторності вона їх розвиває, доповнює і вдосконалює. Саме в цьому

полягає закон творчості поведінки й особливості методів позакласного педагогічного процесу, які будуються на всьлякому заохоченні максимального творчого самовиявлення дитини, багатстві вражень, налагодженні спеціально передбачених та організованих оптимальних стосунків, які є джерелом продуктивної творчої діяльності і дитячої спільності [2].

Отже, позакласний педагогічний процес залежить від складу його вихованців і характеру взаємин між ними. Він відповідає терміну «творчий процес», оскільки будується на пізнанні внутрішнього світу дитини в умовах максимальної емоційної зручності, у результаті значних і систематичних творчих зусиль. Дитина в такому процесі виявляє свої кращі риси характеру, свідомо керує власними почуттями й бажаннями, робить їх відповідними ситуації. В одних випадках це може виявлятися як самостримування, в інших – як самоактивізація уміння тримати себе в руках і долати в собі негативні емоції (наприклад, страх) або стан бездіяльності.

Література

1. Берена В. І. Підготовка педагогічних кадрів для позашкільних закладів в умовах реформування // Радянська школа. – 2000. – № 3. – С. 63-66.
2. Волощук І. С. Методи розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку : метод. посібник. – К. : Радянська школа, 1988.
3. Сушенко Т. І. Позашкільна педагогіка. – К. : Освіта, 1996.
4. Тименко В. П. Гурткова робота з трудового навчання // Початкова школа. – 1996. – № 3. – С. 33-39.
5. Шацький С. Т. Педагогічні твори : у 4 т. Т. 2. – М., 1982. – С. 251-285.

В статье рассмотрены теоретические основы формирования у младших школьников общеобразовательной школы ценностного отношения к труду, проанализированы различные подходы к проблеме воспитания ценностного отношения в процессе внеклассной деятельности.

Ключевые слова: труд, ценностное отношение, трудовая подготовка, внеклассная деятельность, кружок.

In the article, the theoretical basis for the formation of primary school students' value attitude to work is considered; various approaches to value attitude education in the process of extracurricular activities.

Keywords: labor, value attitude, training, extracurricular activities, club.